

Mikä on terveysohjelma?

Terveysohjelma on pitkäkestoinen, yhdenmukainen ja julkinen sekä kasvattajien että omistajien järjestäytynyt yhteistyötapa, jonka tavoitteena on rodun terveystilanteen parantaminen ja sen seuranta. Terveysohjelman tuloksista hyötyvät sekä kasvattajat että lopulta omistajatkin, sillä yksikään yksittäinen kasvattaja ei pysty pitämään sellaista populaatiota, jossa geneettinen variaatio olisi riittävä perinnöllisyyden kannalta, vaan kasvattajat toimivat yhteistyössä esimerkiksi siitosurosten lainaamisessa toisilleen tai pentujen myynnissä kasvatustarkoituksiin.

Terveysohjelmat perustetaan vain kissojen vakaviin sairauksiin, mutta se ei tarkoita sitä, että ohjelmaan osallistuva rodulla olisi kyseinen sairaus erityisen paljon harvina, vaan kyseessä voi olla myös sairauden lisääntymisriskin vähentäminen.

Terveysohjelman onnistumisen edellytykset ovat luotettavuus, avoimuus ja tulosten yhdenmukainen arviointi. Luotettavuuden vuoksi testattavat kissat on tunnistettava ja testituloksia on oltava riittävä määrä johtopäätösten pohjaksi. Avoimuus tarkoittaa sitä, että kaikki testitulokset, myös ne vähemmän suotuisatkin, välitetään terveysohjelmalle ja omistaja sitoutuu tulosten julkaisemiseen. Ja ilman yhdenmukaista arviointia ei ole mahdollista luoda luotettavaa kuvaa terveystilanteesta.

Laboratoriotulokset ovat yleensä yksiselitteisiä, esimerkkinä tästä GSD IV. Mutta kun puhutaan tulkintaan perustuvista testauksista, kuten esimerkiksi lonkkakuvien arvioinnista, on arviointiasteikon oltava yhdenmukainen ja arviointitulokset tarkastaa yksi taho, kuten tässä lonkkakuvaustapauksessa, yksi asiantuntijalääkäri.

Kissan lonkkadysplasiasta

Lonkkadysplasiasta (Hip Dysplasia, lyhenne HD) ja –kuvauksista puhuttaessa tulee useimmille mieleen koirat, mutta tämä tämä sairaus koskee myös kissoja. Lonkkanivelen kehityshäiriön aiheuttaja voi olla perinnöllinen ja se aiheuttaa lonkkanivelen epänormaalia löysyyttä. Nivelkapseli ja reisiluun pään side ovat epänormaalin löysät, jolloin lonkkamaljakko ja reisiluun pää eivät pysy toisiaan vasten. Tällöin sekä reisiluun pään että lonkkamaljakon muovautuminen oikean muotoiseksi häiriintyy: lonkkamaljakko jää matalaksi ja reisiluun pää ei kehity pyöreäksi. Joskus nivelen löysyys on niin suurta, että reisiluun päät ovat suurimman osan aikaa poissa kuopistaan. Nivelpinnat hieroutuvat toisiaan vasten ja aiheuttavat myös kivuliaan nivelrikon ruston kuluessa pikkuhiljaa pois. Kissan elimistö yrittää korjata rustovauriota tuottamalla lisää luuta vaurioituneen tilalle ja se puolestaan pahentaa tilannetta edelleen. Kissojen kiputilat ovat vaikeasti havaittavissa ja ne voivat sairastaa lonkkadysplasiaa omistajan sitä huomaamatta. Sairastunut kissa voi olla varovaisempi liikkeissään ja hypyissään, mutta lievemmissä tapauksissa kissasta ei tunnusmerkkejä juuri näe.

Ruotsin Maine Coon-yhdistys on pitänyt vuodesta 2000 lähtien julkista rekisteriä kissojen lonkkaröntgenkuvista. Suosituksena on ollut kaikkien kasvatukseen käytettävien kissojen HD-testauksesta ennen astutusta sairauden minimoimiseksi rodusta. Virallisen rekisterin tarkoitus on selvittää HD:n esiintyvyys rodussa. Yhdistys toimii yhteistyössä Ruotsin alan johtavan asiantuntijaeläinlääkäriin, Lars Audellin kanssa. Hän tarkastaa kuvat sekä niihin liittyvät arviot ja lähettää tulokset rekisterin ylläpidosta vastaavalle. Yhdistys puolestaan tallentaa kuvat ja tulokset ja julkaisee ne 60 päivän sisällä niiden vastaanottamisesta. Kissan omistaja saa viralliset tulokset, kun yhdistys on saanut omistajalta maksun testauksesta.

Koska HD ei ole pelkästään Maine Coonien rasite, ovat muutkin rodut ovat tervetulleita liittymään tähän terveysohjelmaan. Vasta kun tutkimustuloksia tietyistä rodusta on riittävästi, on mahdollista luoda rotukohtaiset suositukset kasvattajille. Sama taho pitää yllä myös muiden rotujen rekistereitä ja menettelytapa on niissä samanlainen.

Maine Coonien testaus- ja kasvatussuositukset

Järjestelmässä käytetään seuraavaa arviointiasteikkoa:

- Normaali: hyvä lantio, ei poikkeavuuksia
- Rajatapaus: ei aivan täydellinen luustorakenne, mutta ei selviä dysplasian merkkejä
- Aste 1: dysplasian lievin muoto
- Aste 2: jonkin verran muutoksia lantiossa
- Aste 3: suuria muutoksia lantiossa

Geneetikot suosittelevat, ettei terveysohjelman alkuvaiheessa tehdä liian suurta karsintaa siitokseen käytettävissä yksilöissä eli ei ole tarkoituksenmukaista sulkea pois kaikkia HD-tapauksia pois kasvatuksesta. Siksi Ruotsissa ei automaattisesti 1. asteen tulokset saaneita kissoja pois, vaan niitä voidaan käyttää normaalin tuloksen saaneen kanssa.

HD:n perinnöllisyyteen vaikuttavat monet geenit ja kahden ei-HD-vanhemman jälkeläisissä voi esiintyä sairautta. Sen vuoksi kaikki kasvatukseen käytettävät sukupolvet on testattava riskin minimoimiseksi, vaikka vanhemmat olisivatkin terveitä.

Terveysohjelman tulokset ja tilastot julkaistaan säännöllisesti. Tässä muutamia esimerkkejä:

Testattuja kissoja 1520	Kahden testaamattoman kissan jälkeläiset	Kahden normaaliksi testatun kissan jälkeläiset
Normaali-tulos 899 (59,1%)	Normaali-tulos 340 (54,8%)	Normaali-tulos 171 (72,7%)
Rajatapaus 131 (8,6%)	Rajatapaus 48 (7,7%)	Rajatapaus 22 (9,3%)
Aste 1-tulos 306 (20,1%)	Aste 1-tulos 136 (21,9%)	Aste 1-tulos 28 (11,8%)
Aste 2-tulos 137 (9,0%)	Aste 2-tulos 66 (10,6%)	Aste 2-tulos 14 (5,9%)
Aste 3-tulos 47 (3,1%)	Aste 3-tulos 31 (5,0%)	Aste 3-tulos 2 (0,8%)

HD-testattujen kissojen ja testaustulosten määrä on vielä melko pieni, mutta kehityssuunta on näilläkin määrillä lupaavalta. Tilasto näyttää, että normaalin tuloksen saaneiden vanhempien jälkeläiset ovat todennäköisesti terveempiä kuin testaamattomien vanhempien.

Vapaasti käännetty englanninkielisestä dokumentista *Feline Hip Dysplasia*
<http://pawpeds.com/healthprogrammes/hd.html>